arba nudėvėtomis šoninėmis briaunomis. Rasta keletas dvigalių, taip pat kombinuotų su rėžtuku ar granduku. Dauguma rėžtukų kampiniai, pagaminti iš skelčių, nedideli (vidurinių ir šoninių mažiau). Grandukai atsitiktinių formų, dažniau gaminti iš nuoskalų. Gausu įtveriamųjų ašmenėlių, padarytų iš siaurų skeltelių, retušuotų pakraštiniu retušu. Be minėtų dirbinių, dar aptikta: peilių, pjūklelių, kaltelių, grąžtų, ylų, neaiškios paskirties dirbinių, retušavimo įnagių, retušuotų skelčių, nuoskalų, neidentifikuotų dirbinių nuolaužų.

Keramika prastai išlikusi. Dauguma puodų šukių neornamentuotos, akytu paviršiumi, aptrupėjusios. Keletas jų puošta horizontalių virvučių įspaudais, duobučių eilutėmis, "eglute". Molio masėje yra grūsto granito, kvarcito ir smėlio priemaišų. Puodų dugneliai plokšti. Išsiskiria vieno puodo šukės, puoštos įžambiomis dvigubų duobučių eilėmis. Puodo pakraštelis S formos, petelių srityje prilipdytas trikampio pjūvio rumbas, dugnelis plokščias, puodo paviršius angobuotas. Aptikta keletas kiaurasienės ir ryškiai brūkšniuotos keramikos šukių.

Be titnagų ir puodų šukių, kultūriniame sluoksnyje dar aptikta keletas akmenų su gludinimo žymėmis ir gintaro gabaliukų.

Gyvenvietė priskirtina virvelinės keramikos kultūrai. Pastebima žymi Nemuno kultūros įtaka titnaginiame inventoriuje. Gyvenvietė egzistavo vėlyvajame neolite - III tūkstantm. pr.m.e. pabaigoje - II tūkstantm. pr.m.e. pradžioje.

Rimutė Rimantienė

ŠVENTOSIOS 6-OSIOS IR 4-OSIOS GYVENVIEČIŲ TYRINĖJIMAI

1983 m. MA Istorijos instituto pradėti archeologiniai tyrinėjimai (žr.: ATL 1982 ir 1983 metais. - V.,

1984. - P. 15-17; ATL 1984 ir 1985 metais. - V., 1986. - P. 17-19 ir ATL 1986 ir 1987 metais. - V., 1988. - P. 22-23) Šventosios 6-oje gyvenvietėje baigti 1988 m. - ištirtas vakarinis gyvenvietės pakraštys (25-27 plotai), buvo pasiektos visos paminklo ribos. Be to, perkasomis patikrintas toliau į vakarus sunaikintas paminklo plotas. Rytiniame krašte kultūrinis sluoksnis buvo 20-25 cm storio sapropelingas molis. Jį dengė 25-30 cm durpių ir dirvožemio sluoksnis. Radiniai slūgsojo kultūrinio sluoksnio dugne. Vakariniame krašte ir bandomosiose perkasose šis sluoksnis visai suplonėjo ir radinių nebeliko.

1988 m. surinkta apie 900 puodų šukių, priskirtinų vėlyvajai Narvos kultūrai, nors kai kurių puodų molio masė artima čia pat rastosioms rutulinių amforų kultūros puodų šukėms. Dauguma jų menkai ornamentuotos įspaudėliais. Iš medinių dirbinių minėtinos dvi kirvių movų dalys ir nusmailinti kuolai. Iš akmens daugiausia gaminti pasvarėliai su išskalomis, pasitaikė ir tošimi apvyniotų. Be to, rastas mažas akmeninis skobtelis, skalūno ietigalio viršūnė, titinaginių skaldytinių, kaltelių, gremžtukų, rėžtukų. Tarp 36 rastų gintarų minėtinos trapecinių kabučių dalys, vamzdeliniai karoliai, skridinys, sagutės, įvairūs ruošiniai ir nuoskalos. Kultūriniame sluoksnyje buvo žuvų ašakų, riešutų kevalų, o vakariniame pakraštyje gana daug akmenų.

1988 m. atkasta 136 m^2 pagrindinio ploto ir 60 m^2 bandomojo. Per 6 tyrinėjimų sezonus atkasta 2204 m^2 pagrindinio ploto ir 72 m^2 (įskaitant ir 1972 m. perkasą) bandomojo. Tad iš viso atidengtas 2276 m^2 plotas. Tai yra pati didžiausia iki šiol tyrinėta Šventosios gyvenvietė. Ji priskirtina III tūkst. pr.m.e. paskutiniajam ketvirčiui.

Šventosios 4-oje gyvenvietėje 1988 ir 1989 m. buvo tęsiami tyrinėjimai, pradėti 1986 m. (žr.: ATL 1986 ir 1987 metais. - V., 1988. - P. 20-22). Pietuose atkastas 5-asis plotas buvo labai apnaikintas uždarų drenažo kanalų. Aptikti 2 statmeni kuolai netoli kranto, šiaip radinių buvo labai maža, todėl to-

liau į pietus nebekasta. Šiaurėje atkasti 4 plotai (6-9 pl.), orientuoti kaip ir anksčiau - vakarų-rytų kryptimi ir 10-asis plotas, orientuotas pietvakarių-šiaurės-rytų kryptimi. 9-ajame plote buvo apie 3 m plocio uždaras melioracijos surenkamasis kanalas. Atkastasis plotas priartėjo 100 m prie 1969 m. tyrinėtos 2-osios gyvenvietės.

Susisluoksniavimas tas pats, kaip ir ankstesniais tyrinėjimų metais. Paviršių dengė velėna ir durpės, po jomis - rudo molio sluoksnelis, žemiau - nuo kranto staigiai storėjantis sapropelio sluoksnis. Vakariniame pakraštyje jis prasidėjo apie 50 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, rytiniame - sieké iki 270 cm. Tai ežero sluoksnis prie kranto, staigiai krintančio gilyn. Arti kranto, panašiai kaip ir ankstesnių tyrinėjimų metu, aptikta dar 8 giliai, nelygiais tarpais įkalti kuolai.

Išryškėjo 2 kultūrinio sluoksnio horizontai.

Apatinysis horizontas slūgsojo ant aleuritų sluoksnio. Jis priskirtinas Narvos kultūrai. Per 2 tyrinėjimų sezonus jame surinkta apie 350 puodų šukių. Tai daugiausia didelių smailiadugnių puodų, rečiau pailgų dubenėlių, liekanos. Puodai menkai puošti įspaudėlių bei duobučių eilutėmis, tik 1 puodas puoštas sudėtingesniais įspaudėlių raštais. Iš medinių dirbinių, be minėtųjų kuolų, aptiktos dvi žuvims gaudyti šakių dalys, atsispiriamosios lazdos skridinys, dviejų šaudomųjų lankų dalys. Viena dalis priklausė anksčiau aptiktam lankui, nors gulėjo per 10 m nuo jo. Antrojo lanko dalis buvo 208 cm ilgio, vienu nulūžusiu galu (lankas galėjo būti apie 250 cm ilgio). Iš naujų dirbinių tipų minėtinas 18 cm ilgio apeiginis kaušelis (pav. 2). Jis buvo negilus, gaubtas, rankenos galvutė viršuje plokščia, apačioje du stambūs rumbai (greičiausiai labai stilizuotas anties snapas). Antrasis radinys labai neaiškios paskirties. Tai 61 cm ilgio kiek gaubto dirbinio dalis. Vienas galas platus, ovalaus pjūvio, antras siaurėjantis, tačiau su gunklu, kuris staigiai pereina į 10 cm ilgio plokščią liežuvėlį. Iš kaulinių dirbinių minėtinos

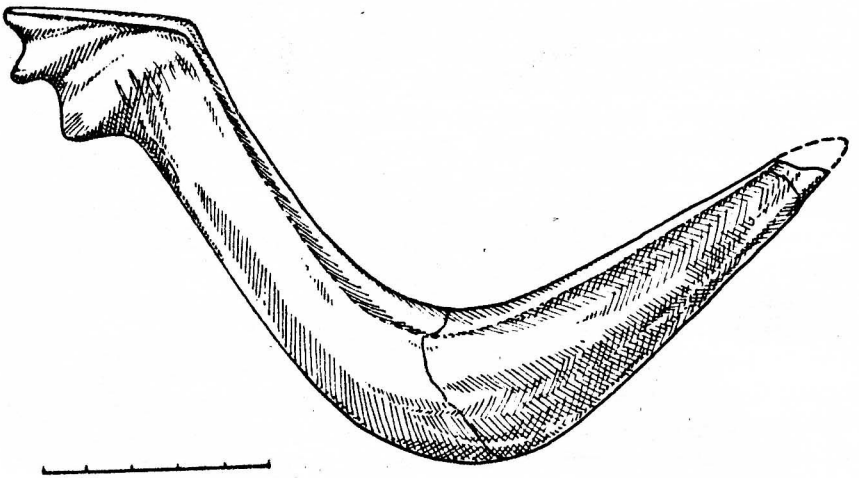

2 pav. Šventosios 4-oji gyvervietė.
Medinis kaušelis.

2 ylos, žeberklo viršūnėlė, ietigalis, ruonio iltis-amuletas ir iš šonkaulio padaryta 14,8 cm ilgio apeiginė lazdelė su briedės galvute viršūnėje bei skylute apatiniame gale. Iš akmens daugiausia buvo pasvarų su išskalomis ir smiltainio galąstuvų gabaliukų. Gintarai dažniausiai natūralūs, retai perskelti. Be to, rasta daug stambių žuvų (ypač lydekų) ašakų, medžio šakelių, akmenukų.

10-ojo ploto sapropelio viršutinėje dalyje, tuoj po molio sluoksniu, išryškėjo ir viršutinysis (A) radinių horizontas, priskirtinas Pamarių kultūrai. Apie 2x2 m^2 plotelyje surinkta apie 50 labai sutrupėjusių šukelių, kurios priklausė tik 3 puodams. Viena grupė šukių - klasikinės taures, puoštos 7 stambių virvučių eilėmis su stulpelių kutais. Antras puodas buvo aukštu ir tiesiu kakleliu, lygiu paviršiumi, tačiau ant petelių turėjo ąsą su skersine skylute ir išilginiais rumbeliais. Trečio puodo plonos, kietos šukės be briaunos. Netoli gulėjo 2 šiam sluoksniui

priklausantys pasvarai - akmenukai, apjuosti liepos karna.

Iš viso per abu tyrinėjimų sezonus atkastas 236 m^2 plotas. Šiaurinėje dalyje išryškėjo du radinių horizontai, priklausantys Narvos ir Pamarių kultūroms. Chronologinis skirtumas tarp jų turėjo būti nemažas, nes horizontus skyrė apie 60 cm storio sapropelio sluoksnis.